ئبرلەشكز بۇتۇن دۇنيا ئشچيلەرى!

تاتار صاتسيال شورالار جومهوريەتى يېر
ئشلەوى خالق كامسارياتننك نەشريات بولگى

تاوقلار ئولەتى

پرافيسور: ف. بول.

بايېك تەرجمەسى.

Р. В. Ц. Казань. Тираж 8000 экз.

Казань, 6-я Государственная типография 1921 г

تاوقلار ئۇلەتى

«تاوقلار ئۇلەتى» دېب آتالا تۇرغان بېك قورقنچلى هەم بېك تېز تارالوچى بر آورونڭ تاوقلار هەم باشقە قۇشلار آراسندا بېك يېش بولغانلغى هەر بر قۇش-قۇرت آسراوچيغا مەعلوم بولسا كېرەك. مۇنە بو يۇغۇشلى آورو، قۇش-قۇرتلار آسرالا تۇرغان اورنلاردا پەيدا بولب، بېك تېز واقت ئچندە بر بر آرتلى بېك كوب قۇشنى ئۇترب بۇتۇن بر تۇزۇك خوجالقنڭ تەمام هەلاك بولووينا سەبەبچى بولا. مۇنە شونڭ ئۇچۇندە، آوللاردا كرەستيەن خاتۇنلارى، قۇش-قۇرت آراسندا بوغاريدا ئەيتلگەن آورونڭ تارالووندان بېك ساقلانالار، هەم بېك قورقالار. چۇنكى اول آورونڭ «تاوقلار ئولەتى» نڭ بر يۇرتقا كر ديەى، بر تاوقلارنى غنا توگل، يۇرتدا بولغان بۇتۇن قۇش-قۇرتنى هەلاك ئيتەچەكن بېك ياخشى بلەلەر.

«تاوقلار ئولەتى» بلەن كوب واقتدا، ياشلاب، تاوقلار آوريلار، شونڭ ئۇچۇن اول آورو «تاوقلار ئولەتى» ديب آتالادر. بو آورو بلەن تاوقلارغنا تۇگل، كورکە، بۇغار تاوغى، توتى قۇش، قاز هەم ئوردەك، آق قوش

كبك سو قوشلارى، كوگەرچن هەم بەغزى واقتلاردا، چيچق، كنەرى هەم شولار كبك واق قۇشلاردا آوريلار. تاوقلار ئولەتى بيك يۇغۇشلى آورو بولغانلغا كورە، اول آورو بلەن سەلامەت تاوق ئيك ئيكنچى بر تاوقدان شول آورو يوققانلق سوگندا اغنا آورى باشلى ئەلبەتتە، قۇشلار «تاوقلار ئولەتى» ئيپەرگەن واقتداغنا آوريلار.

«تاوقلار ئولەتى» نەرسە اول هەم شول آورو بلەن آورى تۇرغان قۇش گەودەسىنڭ قايسى يېرىدە، اول اورناشقان بولا؟

«تاوقلار ئولەتى»دە، كشىلەر هەم خەيوانلار آراسندا بولا تۇرغان يۇقۇشلى آورولار كبك ئوك، جانلى هەم بيك واق نەرسەلەر آرقلى تارالا. مۇنە شول جانلى واق نەرسەلەر «ميكروبلار» ديب اتالادر. بو ميكروبلار بيك واق بولغانلغى ئۈچۈن، آلارنى غادى كوز بلەن توگل، نەرسەنى زور كورسەتە تۇرغان ميىالا آرقليغنا كورب بولادر. غالىملەر - اوقۇغان كشىلەر - مۇنە شول واق نەرسەلەرنى زورايتب كورسەتە تۇرغان مەخسوس بر نەرسە هەزرلەگەنلەر. اول نەرسەنى «ميكراسكوب» ديب يۇرتەلەر. ئەگەر بز، تاوق ئولەتى بلەن آورب ئولگەن بابسە آورى تۇرغان قۇشنڭ قانن شول ميكراسكوب

ئورقلى قاراساق، آورونڭ تارالا باشلاون، يايسەيوغاريدا ئەيتلگەن ميكروبلارنى كورەيز: بو ميكروبلار، بزنڭ كوزبزگە ئيكەو برگە قوشلغان ھەم آلار ياننداياتوچى واق، واق نۇقتالار رەوشندە كورنەچەكلەر.

تاوقلار ئولەتى بلەن كشيلەر آراسندا بولا تۇرغان ئولەت نى ئيكەوسندە ساقاشدررفە يارامى. چونكى كشيلەر ئولەتى تەمام ئيكنچى تۈرلى ميكروبلار آرقلى تارالا. آلارنڭ ميكروبلارى ئيكەوسى ئيكى تۈرلى ميكروبلار. تيك اولدا كشيلەر ئولەتى كبك چيكدەن طش تيز تارالوچى ھەم اول آورو قۇشلاردا باشلانغان واقتدا ئۇچ كيتو بلەن باشلانغانلغى ھەم بيك كوب قوش-قۇرتنى ھەلاك ئيتكەنلگى ئۈچۈنگنە «تاوقلار ئولەتى» ديب آتالغان.

تاوقلار ئولەتينڭ ميكروبلارى، بيك سووق اورندا خەتتە چيكدەن طش سووق واقتدا ھەلاك بولميلار. تيك اول ميكروبلارنى سوفى ٦٠ دەرەجەگە (گرادسقا) قەدەر قاينارلاتب، بيك تيز قاينانقان واقتداعنا ئۇلترب بولادر. تاوقلار ئولەتى ميكروبى «تاوقلار ئولەتى» بلەن آورغان تاوقنڭ تيزەگندە بر آي، آنڭ چريگەن گەودەسندە ئيسە ئۈچ آيغا قەدەر ئولمى يەشى آلادر. قۇياشنڭ ياقتسى ھەم

آنىڭ ئىسسىسى اول مىكروبلارنى بىك تىز ئولتۈرەدر. شولايوق اول مىكروبلارنى ١٠٠ ئۆلۈش سوغا بىر ئۆلۈش كاربولكا كىسلاتاسى قوشلغان دارو، ئىيز قوسكادان ئايرلىپ آلىنغان قووەتلى قىسمىنىڭ بىر ئۆلۈشى بلەن ١٠٠ ئۆلۈش سوننىڭ قوشلووندان ياسالغان دارو هەم بىش ئۆلۈش ئىيز قوسكا سووى بلەن ١٠٠ ئۆلۈش سوننىڭ قوشلووى بلەن ياسالغان دارولاردا بىك تىز هەلاك ئىتەلەر.

تاوق ئۆلەتىنىڭ مىكروبلارى، تاوق ئۆلەتى بلەن آوارو قۇشنىڭ قانندا اويالىلار. قان ئىسە گەودەنىڭ هەر بىر اورنلارندا بولغانلقدان، آلارنى تاوق ئۆلەتى بلەن آوارى توُرغان هەم ئۆلگەن قۇشنىڭ هەر بىر اورننىدا اوچراتب بولا. شولايوق تاوق ئۆلەتى مىكروبلارى، تاوق ئۆلەتى بلەن آورغان قۇشنىڭ بۇرنندان آققان سىيىق نەرسەدە هەم آنىڭ تىزەگندە هەر واقتدا بولادر. بەعزى واقتدا اول مىكروبلار، تاوق ئۆلەتى بلەن آورغان يايسە آورب سەلامەتلەنگەن قۇشنىڭ يۇمۇرقاسندادا بولادر.

ئەزر ئىيندى بز، اول يۇقوشلى آورونىڭ قۇشلار آرا توُرغان اورنلاردا نى روشدە پەيدا بولوون هەم آنىڭ سلو قوشنىڭ تەنىنە نى روشدە كرب اورناشوون قاريق.

كوبرەك واقتدا بو آورو، چىتدەن-قۇشلار، آسرى

تۇرغان اورنلاردان، شول يۇقۇشلى آورو بولغان يەردەن كيتولگەن قۇش بلەن كوچب كيلەدر.

بو يۇقۇشلى آورونڭ، چيتدەن كيلگەن تاوق، ئوردەك هەم شولار كبك باشقا قۇشلار آرقلى، شولايوق يۇقۇشلى آورو بولغان يۇرتلارغا ساو- تازا قۇشنڭ بارب كيلووى بلەندە تارالووى بيلن ياقن ئيختيمال.

كوكەرچن، چيچقلار هەم شولار كبك ئوركدە يەشە وچى باشقا قۇشلار، ئوزلەرى شول آورو بلەن آورب قالمات هەم آياقلارينا تاوقلار ئولەتى ميكروپلارن ئيلەرتب، يۇقۇشلى آورو بولماغان خوجالقلارغا الكيتەلەر.

شولايوق قۇش - قۇرت آسراوچى خوجالار، هەم چيت كشيلەر، ئوزلەرينڭ يۇرتلارينا بو آورونى ئوزلەرينڭ آياق كۆستۇ، قول كييملەرينە، باشقا يۇرت هەيوانلارى ئەگەر تاوق ئولەتى بولغان يۇرتلارغا بارب چقسالار، آياق هەم يۇڭلارينا ئيلەرتب، ئەكيتەلەر.

مۇنە تيك شولاى ئوتسەك، تاوقلار ئولەتى ميكرو بلارى قۇش - قۇرتنڭ گەودەسينە كيلب اورناشالار هەم چيكدەن تش كوب يۇرت قۇشلارينڭ هەلاك بولولارينا سەبەب بولالار.

تاوقلار ئولەتى بلەن آورى تۇرغان قۇش، ئوزينڭ

تيزەك، ھەم بۇرنۇندان آققان سيېق نەرسە - ئۆكرۈكى بلەن، شول اورندا تۇرا تۇرغان قۇشلار ئۈچۈن خەزر- لەنگەن آزق نەرسەلەرن. بۇتۇن يۇرتنى ھەم قۇشلارنىڭ كيچلەردە قونب يۇقلى تۇرغان اورنلارن ھەممەسن بۇلغاتادر.

اول نەرسەلەردە يۇقۇشلى آورو بلەن آورغان قۇشنىڭ تيزەك ھەم بۇرنۇندان آققان سيېق نەرسەلەرنى تاوق ئۆلەتى ميكروبلارى بارلغن بز بيك ياخشى بلەبز ئېندى. ئەگەر مەزكور آورونىڭ ميكروبلارى بلەن پچرانغان آزق نەرسەلەرنى ساو - تازا قۇش آشاسا، ئچسە، شول ميكروبلار آنىڭ تشلەرينە، آندان سۇڭ آش قازانىنا ھەم ئچەگىلەرينە بارب اورنالارلار. ئچەگىلەردەن ئېسە، اول ميكروبلار قۇشنىڭ قانى آرقلى گەودەسينە تارالالار. آندان آلار، قۇشنىڭ قاننا بيك تيز واقت ئچندە كو- بەيەلەر ھەم قۇش شوندان سوڭ تاوق ئۆلەنى بلەن آورى باشلى.

شولايوق قۇش، يۇرندا بولغان آورو قۇشنىڭ تيزەكن يا ئېسە تاوق ئۆلەنى ميكروبلارى بولغان نيرسەنى بۇرنى بلەن چوقسادا، شول آورو بلەن آوريدر. مۇندى واقتدا تاوق ئۆلەتى ميكروبلارى قۇشنىڭ گەودەسندە بولغان ھەراھەتلەگى قانغادا ئېيەرەوچەن بولالار.

بۇتۇن قۇشلاردا مۇ تاوۇق ئۇلەنى بلەن آوريلادۇ، ھەم نيمەدى رەوشدە آلارنىڭ آورولارى بولا؟

بيگرەكدە تيز، خاسىز، آرق ھەم سەمز - زور گەودەلى قۇشلار ھەم بيگرەك قەدرلەب تۇتۇلا تۇرغان تاوقلار ھەم سو قۇشلارى بو يۇغۇشلى آورو بلەن آوروچان بولالار. بزنىڭ عادى آول تاوقلارى ھەم قۇلاقلى تاوقلار بز، (хохлушка)وەفادى سو قۇشلارى تاوقلار ئۇلەتى بلەن يوغارىدا ئەيتلگەن قۇشلارغا قاراغاندا شاقتاى سيرەك آوروچان ھەم آورسالاردا بيك تيز سەلامەتلەنوچەن بولالار. بو يۇغۇشلى آورونىڭ كۆچى ھەم آلىڭ آغولى - يوغۇشلى بولو دەرەجەسىنىڭدە بيك زور ئەھەمييەتى بار. مۇنە شوڭار كورە، بەعزى بر يللاردا بو آورو بيك كۆچلى بولب، قۇشلار آراسندا ئۇلودە بيك كوب بولادر؛ ھەر بر آورغان ١٠٠ قۇشنىڭ تۇقسانى يا ايسە كوبرەگى ئۇلەدر. بەعزى بر يللاردا ئيسە، بو آورو كوبرەك تاوقلاردا يايسە سو قۇشلارى آراسنداغنا بولا شولايوق بۇتۇن قۇشلار آراسندا بولساداا ئۇلوچيلەرى بيك آز بولا.

بو آورونىڭ ميكروبلارى ، قۇشنلق تەنينە كيلب اورناشقاندان سۇڭ اوق قوش آورىى، تاۇقلار مۇمەن

میکروب آنىڭ تەنىنە كرىب ئۆسالاغان كۈندەن ٤-٥ كۈن
ئوتوگە، قازلار ئىسە ١-٢ كۈن ئوتوگە آورى باشلىلا.

تاوق ئولەتى ئىيەرگەن قوش، كىنەتدەن بيك
كوڭلسزلەدە، قارانغى اورنغا يالغزىغنا كرب ياتا،
قانالارن بوتونلەى توزدرب باشن اچكە جيىا. واقت ،
واقت قوش قالترى، كۆزەن تارتقان كبك باشن ئچكە
جيىا. موينن بورا. مونىدان سوڭ قوشنىڭ بورنىدان
سلەگەيلى - پچراق توكروك آغا هەم اول اويوشب
قوشنىڭ بورنن بوتونلەى تومالى، قوش ئيرنب - تلەر
تلەمەس خەرەكەت ئيتە، باشن توبەن سالا - قاناتلارن
ييردەن ئوسترى. آنىڭ يوروشى تەمام تەرتيبسزلەنەهەم
اول آوب، كيتە. قوشنىڭ آشقا ئيشتيهاسى بتە، لاكين
سوفى بيك كوب ئچە. تاراغى (гребень) قولاق
آلقالارى هەم ترناقلارى قزل چيية توسلى بولا. بەعزى
واقتدا سارى توسدە سلەگەى قوسا.

شوندان سوڭ قوشنىڭ ئچى كيتە. باشدا تيزەگى
ئويرە شيكللى كوكچلت سارى توسدە بولا، آندان سوڭ
سيىق يەشكلت ئوسكە يايسە قان بلەن قاتشب چققانلغى
سەبەبلى قزغلت - كورەن توسكە ئيلەنە. تيزەگى
بيك ناچار ئيسلى بولا. آرت تاراففداغى قاناتلارى

-ييق تيزەككە بويالىب بۇتۇنلەي برگە اوقماشب قالالار. قۇش بيك آور هەم آوزن آچب خەلن آلا. آورونڭ سوڭغى دەورلەرندە، قۇش بۇتۇنلەي چوقراقلانا، كوزلەرن چۇمۇب يۇقلاغان تۇسلي اوطرا. اول واقتدا ئينىدى قۇش قورشالادا! هەم يوريدە آلمى. ئولەر آلدندا، قۇشدا كۇزەن قارتو بولا هەم شوندان قۇش هەلاك بولا - ئولە. آورو ١ - ٣ كۇنگە بەعزى واقتدا آرتققادا سوزلا.

بو آورونڭ بر نيچە، خەتتە آندائدا ئەزرەك سەفەتكە گنەدە تارتلا (مەسەلە (Молнеоносия холера) (بيك تيز يەشن كبك - ئوتەتۇرغان قورقنچلى ئولەت) تۇرغان واقتلارى بار. مەسەلەن: قۇش كيچەتلكمنە ئوزن ئوزى بلشەرميچە، آندا بەرلىپ، مۇندا سوغلب يۇرت بويندا يۇرى، يۇرى دە كينەتدەنگنە توقتاب، بر آز اويلاب تورغان تۇسلى تۇرادا يغلا هە؛ بر نيچە مينوت تۇرلى ياققا تەگەرەب كيتكەلى دە ئولە. شولايوق قۇش تنچقنا ئوزبنڭ اۇياسندا اوترغان ييرندەن يغلمي تۇشەدە شوندوق ئولە. كوب واقتدا قۇش - قۇرتلار آسراوچى كشيلەر، كيچدەن سەلامەت كۇيونچە اۇياسينا يابب قالدرغان قۇدلارى آراسندان ئيرتە بلەن بر نيچەسن ئولى خەلدە تابقان واقتلاردا بولا. بو آورو، بيك سيرەك ٢ - ٣ آتناغا

هەم آنداندا كوبرەك واقتقا قەدەر دەوام ئېتەدر. مۇندى واقتلاردا آورونك بېلگۇسى يوقاريدا ئەيتكەنچە بولا. لاكين آورو بيك قېيىنلق بلەن كۆچ آلا. يەنە شولار ئۈستينە، قۇشنك آياق هەم قاناتى بوونلارندا ششلەر خاسيل بولا (بيگزەكدە بۇرۇن هەم بالتر تامرلارندا). شوندان سوك اول ششكلەر تېشلەلەر هەم آلار ئچندەن قۇيى ئرمچك تۇسلى ئرن آغا. ئچ كيتو بۇتۇنلەى توقتامى - يايسە بيك قووەتلەنە، يايسە بر آز كۈچسزلەنە. قۇشنك قانى آزاياە اول بيك يابغا، خەلسزلەنە هەم ـڭكۇندان بۇتۇنلەى يابغب - كيبب هەلاك بولا - ئولە.

ئەگەر بز، تاوق ئولەتى بلەن آورب ئولگەن قۇشنك ئچن آچب قاراساق، آنك ئچەگىلەرى تۇرغان اورندا پشگو - ششكلەر تاباربز. آنك بۇتۇن گەودەسى قزغلت قارا تۇسدە بولب بۇرەك، تويكە هەم قارن گيتلەرينە قان يوگورگەن بولو. تالاغى (Сөлезенка) يۇمشارغان، زورايغان بولب چيپە تۇسلى قزغلت بولو. قۇش- تاوق ئولەتى بلەن آورسا، آنك ئەعزا كيسەكلەرينك بر ابر سينە كيلب قوشلغان اورنلارندا ينلغانچق هەم آقسل تۇسدە سيبق بر نەرسە بلەن تولار.

ئەگەر بر خوجالقدا، تاوقلار ئولەتینك باشلانووی بیك سۆزلك ـ بیك كۆپ قۇش آورغاننلك سۆكندائغدا سیزلسە، اول واقتدا اول خوجالقنلك كیلەچەكی بیك ناچار بولاچاق. اول خوجالقنلك ئوزینك بۈتۈن قۇشلارن بوغالتو ئیختیمالی بار. مۇنەشۇكار كوه قۇشلاردۈ سقندەن هەر واقتدا بیك نق كوزەتپ تۇرۇرغا، آورغان قۇشنی بیك تیزلك بلەن، سەلامەت قۇشلار آراسدان آیرپ آلرغا هەم آنلك تاوقلار ئولەتی بلەن آورغانلغی مەعلوم بولسا؛ توبەندە كورسەتلەچەك چارالارغە هیچ كیچكترمیچە كرشرگە كیرەك.

آورغان قۇشنی دارو بلەن دەوالاو بیك آز فایدا بیرەدر. ئەگەر قۇشلار تۇراتۇرغان اورندا تاوقلار ئولەتی پەیدا بولسا، ئولەت بلەن آوری تۇرغان هەم سەلامەت قۇشلارنك ئچە تۇرغان سولارینا ١٠٠ ئۆلۈش سوغا بر ئۆلۈش полезный купорос таник یایسه Салици-ловая кислота یایسه قوشب یاسالغان دارو قاتشدرالار؛ شولایوق ١٠٠ ئۆلۈش سوغا ٢ ئۆلۈش серная یایسه соляная кислота قوشب یاسالغان دارودا سالرغایا ی.

بۇلاردان باشقا، ئۆیك یاغشیسی، خوجالقدا بولغان بۈتۈن قۇشلارغا، تاوق ئولەتینە قارشی آلدان چەچەك

حالىدە رغا، لاكين بۇنىڭ ئۈچۈن ويەربنارنى ۋراج چاقىرەرغە كيرەك بولادر.

بز، تاوقلار ئۇلەتينىڭ نەرسەدەن عبارەت ئيكەنلىگن شول آورو بلەن آورغان قۇش كەودەسىنىڭ قايسى اورنلارندا اۇيالاغانن، آنىڭ نى رەوشدە بر قوشدان ئيكنچى قوشقا كوچوون مەعلوماتلارن بلگەچ، ئوز بزنىڭ قوشلارىمزنى اول آورودان ساقلى آلاچاقمز.

مۇنىڭ ئۈچۈن بز نەرسە ئيشلەرگە ھەم آلدان نيندى چارالارنى كورەرگە تييشمز؟

تاوقلار ئۇلەتينە قارشى ئيڭ ياخشى ھەم ئيڭ دورست كۆرەش قۇشنى شول آورو يوغودان ھەم آنى شول آورو بلەن آورودان ساقلاودا ــ يەعنى آنىڭ قوشلار اۇياسىنا آورونى كيتورودەن ساقلانرغا كيرەك.

تاوقلار اۇچۇن ياسالغان اورننى ھەم آلار تورا تورغان يورتنى ھەر واقتدا چيستا تۇتارغا كيرەك، ياقتى ھەم تيۇشلى دەرەجەدە جىلىتىلماغان قوشلار اۇياسىندا، چيناق ھەم پاكتۇتۇلا تورغان قوشلار اۇياسىندا تارالوغا قاراغاندا بيك كوب مەرتەبە تيزرەك تارالا ھەم اۇيالى.

ھەممەدەن ئيلك، ئەگەر چيت يۇرتدان بر قوش ساتاب

آلىنا ئېلكەن، آنىڭ تۇرغان ورنىنىڭ ئەلبەتتە، ياخشى شەرتلار ئچىدە بولغانلىغى بلەن تۇرۇپ، عمومى قۇشلار قۇرا تۇرغان ورنغا كرتەلسكە كېرەك.

يۇقۇشلى آورولى هەم يچراق، ناچار قارالا تۇرغان خوجالقدان هيچ بر نەسەنى قۇشنىدا ساتىپ آلىرغا بلرامى. مەغلوم بولماغان خوجالقدان آلىنغان قۇشنى، آنىڭ آورو توكلاگن تەمام بلر ئۈچۈن، آنى ياخشى ئېتىرىپ چېسىتا رترغا هەم ئوزىنە بر آيرم بولمەكە ياپ ئەخمىنەن بر آيغا شوندا تۇتارغا كېرەك.

ئەگەر تاوقلار ئۆلەتى، يەنە شە يۇرتىدا بولسا، ئوزگىنىڭ بۇتۇن قۇشلارىنى، ئېلىك ياخشىسى، هيچ بر قايدا چقارمىچا بېكوەكدە يۇرتدا - تۇتارغە كېرەك. آورو قۇشلارنى ئوزگىنىڭ يۇرتىغا هەم قۇش آسرى تۇرغان ورنلارغا كرتەلسكە كېرەك. يۇرتداغى قۇش - قورنلار ئۈچۈن خەزرلەنگەن آزق - سولار يانىنا كوگەرچن. چېچق هەم شولار كبك ئېركدە يۇروچى باشقا قۇشلارنىڭ كېلووقدەن ساقلانرغا كېرەك. چۈنكى بز، يوقارىدا ئەيتلگەنچە، اول قۇشلارنىڭ تاوقلار ئۆلەتى آلب كيلو ئېحتىماللارن بلىك. شولايوق، اوراندا هەم بېكرەكدە مەزكور آورو بولغان خوجالقدا كېيب يۇرگەن آياق

كيىمى بلەن قۇش قۇرت آسرالا تۇرغان اورنلار بزغا كوركە يارامىدر.

سۇڭندان، چىقدەن ساتب آلنغان يۇمۇرقانى‌دا، قۇشقا چى بشرلمەگەن كۆيۇنچە آشاتورغا يارامى، چۇنكى يوغاريدا ئەيتلگەنچە، يومۇرقادادا ئەليكى آوروڭ بولووى بيك مۇمكين. بيگرەكدە قۇشلارغا، تيزەك بلەن بويالغان پچراق يۇمۇرقا قابقلارى آشاتودان ساقلانرغا كيرەك. مۇندى يۇمۇرقا قابقلارن، ئيلڭ ئۆلك ئەلبەتتە، ياخشيغنا ئيقدرب چيستارتورغا، جوارغا، سودا قايناتورغا هەم شوندان سۇڭغنا آشاترغا كيرەك. ياخشى ئەسل ئۆرچتر ئۆچۆن آلنغان يۇمورقالارنى، قۇش آستينا قويماسدان ئلك، بيك ياخشى ئيقدرب جلى سو هەم ئسپيرت بلەن جووارغا كيرەك.

تاوقلار ئولەتى تارالا باشلاو سيزلگەچدەن ئوك، قۇشلار تورا تورغان قۇمومى اورندان بۇتۇن سەلامەت قۇشلارنى (آورغانلارن توگل) ئيكنجى بر چيستا اورنغا اورناشدرغا كيرەك. قۇش - قۇرت آسراوچيلار، قۇمومەن بر اوْيادا تاوقلار ئولەتى بلەن آورغان قۇشلارنى كوچرب، آورمى تورغانلارن ئيسكى اورندا اوق قالدرالار. بـو

نەرسە آلارغە هیچ بر تورلی فایدا کیترمی. ئەگەر آورغان
قوش اوز بنك تیزەکی، بۆرنوسندان آققان سییق نەرسەسی
بلەن، قوشلارنڭ غوزەمی توزا توزغان اورنلارن ەچراترغا
تۆلگورسە، آنی، آورو قوشنی آندان چقاروڈان هیچ بر
تورلی فایدا کیلمی. چونکی، اوزیادا قالغان سەلامەت
تاوقلار، اول چقارلغان سوڭدا، آندان قالغان یوغوشلی
تیزەکلەردەن توزلەرینە آورو ئیپەرتەلەر،
آورو، بایسە آورو توگللگندە شوبهەلی قوشنی ئیلك
یاشیسی ئوترگە، ئەگەر قوش قیمەتلی توسا، آنی
بایسە/ئوتورگە قزغانچلی بولسا، آنی آیرم بر بونمەگە
یابارغا هەم هیچ قایدا چقارمیچاشوندادەوالارغا کیرمەك.
آورو قوشنی سەلامەت قوشلار آراسندا تۆتارغە
هیچ یارامی. آورو قوش آورونڭ ئیلك تورقنچلی
مەركەزی هەم اول توزبنڭ بۆقن تیرە یاغن ەچراتامەم
آورون تاراتا. بیگرەکدە آورودان سەلامەتلەنیپ کیلە
تورغان یایسە شولای بولیب کورنە تورعان قوش بیك
قورقنچلی. آورو قوشنی، یورتدا ئوترگە یارامی.
چونکی آنڭ قانی بلەن شول آورو، هەم آندا بولغان
تولەن بویالا. آنڭ قانندا ئیسە، بوغاریدا ئیتلگەنچە
تاوق تولەتی میکروبلارینڭ ئیلك قووەتلیلەری بولادر

ئوترلگەن يابسە ئۆزى ئۆلگەن قۇشنى، آنڭ بىرنەرسەسن
قالدرمى، يېرگە كومەركە، ئۆلڭ ياخشيسى ياندۇروغە
كېرەك. ئۆلگەن قۇش گەودەسن، يۇرت آرتيندا
يلغالارغا هەم يىراق سولار توله تۇرغان اورنلارغە
تاشلارغايارامى. آنىڭ اول قۇشنڭ تاوق ئولەتى ميكروبلارى
بلەن تەمام قابلانغان گەودەسى ئتلەرگە، مەچيلەرگە
اۇچراب، آلار آنى آشاب يايسە ئۆزگەلەب تاشلاغان
واقتدا، آياق، يۇرۇن هەم يۇنلارىنا ئيپەرتب، ياكادان
يۇرتقا آورونى كېترو ئيحتيماللەرى بار، شولايوق
اول ئولەكسە، قۇشلارنڭ اوزلەرىنە اولك اۇچراب، آلار
آنى چوقب يايسە ئۆلەكسە ئۆستينە كېلب قونغان هەم
آنڭ قانن ئچكەندەن سۆڭ اولەت بلەن آورغان
چىبنلڭ يۇمورقاسن يايسە ئوزن ئوك آشاب تاوقلار
ئولەتى ئيپەرتولەرى مومكين

ئولەت بلەن آورغان قۇش تۇرغان اورننى، آنڭ
ئيشكلەرن بيك تيزلك بلەن چيستارتىرغا هەم آندا
دىزىنفيكتسيە ئشلەرگە (ميكروبلارنى ئوترە تۇرغان دارو
سىپىب چغارغا) كېرەك. آورو، بيك كوب واقتدا، آورو
قوشنڭ تيزەكندەن تارالادر. مۇنەشولار كوره، هەممەدەن

ئۈلك، ئەلبەتتە، آنىڭ تېزەكلەرن بىر يېرگە ئۈيەرگە اول
تۇرغان اورننى قرب، ترب جووارغا. هەم آندان سوڭ
اوت قويۇب ياندررغا كېرەك. آوروقۇش ياتقان اورننىڭ
ديوارلارن (ئىستېنالارن) بېگرەكدە ئېدەنن، آنىڭ اۈياسن،
قونب يوقلى تۇرغان اورنلارن، آزق-سو سالىر ئۈچ ون
تۈتۈلا تورغان ساوت-ساپالارن قاينار سۈونى سلتى بلەن
جووارغا آندان سوڭ آلارنى قوياشدا كېپتۈرگە، تـوشەم
ئىستېنالارنى آقشارلارغا كېرەك. ئەگەر مۈمكىن بولسا، اول
قەدەر قىممەتلى بولماسا آلارنى بۈتۈنلەي ياندرب، يا ڭا
لار بلەن آلشدررغا كېرەك. قۇشلار تۇرغان ئۈينىڭ
ئېدەنن، بېگرەكدە آنىڭ يارقلارن ١٠٠ ئۆلوش سوغا ٣ ئۆلوش
креолин يايسە лезол قاتشىرلىپ ياسالغان دارو بلەن
بىك ياخشى ئېتدرب جووارغا، بولارنى هەممەسن ئىشلەب
بترگەچ، اول اورننىڭ ئېشكلەرن آچب جېل ئۆتكەرگە
كېرەك.

دەوالاو ئۈچۈن يابلغان قۇشلارنىڭ تېزەكلەرن، هەر
كۈن، سەلامەت قۇشلارنىڭ ئېسە بر آينا بويىنچە شرلايوق
هەر كۈن جىيىب ياندرا باررغە كېرەك.

ئېڭ ياخشىسى، آورو قۇشلارنى قاراو ئۈچۈن
مەخسوس بر كشى بېلگولەركە، ئەگەر نېتدىدە بر سەبەب

يلەن بو مۈمكىن تۈگىل ئىكەن، دەۋالاۋ ۋاقتىدا مەخسوس
ئاياق، ئۈست كىيىمى كىيەرگە، سوئىندان قوللارنى بىك ياخشى
ئىتىرىب جوۋارغا كىرەك. ئەمما، قوشلارنى ئاشاتۇ-ئىچرۇ
هەم ئالارنىڭ تورۇ اورنلارىن جىيىشتىرو ئىشلەرىن باشقارغاندا،
ئىيك ئىلك سەلامەت قۇشلارنى ئاندان سوڭ ئاورولارنى
قارارغە كىرەك. كىرىسىنچە ئىشلەۋ ئەلبەتتە هىچ يارامى.

تاوقلار ئولەتى تارالغان خوجالىق ئاول هەم باشقە
اورنلاردان، ئاندا بۇ ئۆزئوتلەي شول ئاورو تيەرچە تۈرۈب،
چالنغان هەم تىرى كوبۇنچە ئىكنچى اورنغا سالتىرونى مەنع
ئىتىب مەخسوس زاكون چىغارلسا، بىك ياخشى بولور ئىدى،
ئەلبەتتە، قۇشلار ۋىستاۋكا (كورگەزمە) لارندا، قۇش
ساتو بازارلارندا، هەر ۋاقتدا قاراب تىكشرىب تۈرۈئۇچون
موتەخەسسىس دوقتۇرلاردان مەخسوس كامىسىيەلەر قورولودە
بىك كىرەكلى. بو ئىش، تاوقلار ئولەتى تارالوغا قارشى
قوللانا تۈرغان چارالارنىڭ ئىك فايدالىلارندان بولاچاق
ئىدى.

مۇنە ۋلار - بزنڭ بو اورندا كورسەتب كىتكەن
ئۇتۇن فاعىدەلەريز ئوز بزنڭ خوجالقلار بزغا مەزكور
قورقنچلى ئاۋرونى كىترمەۋ، قۇش- قۇرنلار بزنڭ هەلاك
بولولارندان قۇتقۇلو، ئەگەر اول ئاورو خوجالقلار بزدا بار

ئېكەن، آگار تارالرغا ئۆرك بېرمېچە آنى بېك تېزگنە
يېترو ئۈچۈن يازلغانلار.

آورو قۇش-لارنىڭ ئېتى هەم يۇمۇرقالارنى آشقا
ئىستېمال ئېتەرگە يارامى.

تاوقلار ئولەتى مېكروپلارى، قاينات-و بلەن هەلاك
بولالار. لاكىن اول مېكروپلار، قۇش آورغان واقتدا،
آنىڭ تەنندە بېگرەكدە آغولى بر نەرسە ئشلەپچقارالار.
بو نەرسەگە عالىملەر «ТОКСЛОИ» دېلەر. موندە بو «ТОКСЛОИ»
نېندېگنە ئسسى ئېتلىپ قايناتلسادا هەلاك بولمى. آورو
قوش ئېتندەن خەزرلەنگەن آشنى هەم آنىڭ ئېتن باللار
آشالار، آلار آش قازاى آوروى بلەن آورىلار. شونڭ
ئۈچۈن بو كونداي بېك نقلاپ ساقلانرغا كېرەك. تاوقلار
ئولەتى-بوغوشلى هەم قورقنچلى آورو؛ تاوقلار ئولەتندەن
قۇش-قورتلارگزنى ساقلاڭز!